

1190
 6/9
 7/9
 2. sz. sz.

Megjelenik
 minden hó 1-én és 15-én.

Előfizetési ár
 Egész évre 6 frt o. é.
 Félévre . 3 " " "

A közlemények és előfizetések bérmentve küldendők.

Szakhirdetések
 egy petit hasábsora 6 krral számíttatik.

HASONSZENVI KÖZLÖNY.

Alapos ismereteket terjesztő orvosi lap a homöopathiáról.

Előfizethetni

vidéken

minden cs. kir. postahivatal utján.

Gyöngyösön

a szerkesztőnél.

Egerben

az érseki lyceumi nyomdában.

Szerkesztő-tulajdonos: **Horner István**, a gyöngyösi közkórház igazgató-főorvosa.

TARTALOM: Felnem ismert hasonszenvi gyógyítások. Hausmann Ferencz tudortól Pesten. — Közlemények a gyöngyösi közkórházból. (folytatás) Lapszemle.

TÁRCA: Az újszülöttek körüli első gon. lokról — Vegyesek. — Juliushavi kimutatás a gyöngyösi közkórházban orvosit betegekről.

Fel nem ismert hasonszenvi gyógyítások.

Hausmann Ferencz tudortól Pesten.

Musset Albert, 29 éves, nyomdász, előkarjának előrészní sebzés következtében jobb kezének használatát veszté. Egy gépnek kereke, melynek fogai egy centimetryi szélesek valának, az előkar mellső részén a kéz-közép felett felfodé a singcsont előlapját, azután befelé a hosszú tenyérizom ina felé nyomult és az előtte fekvő részeket mind össze tépte. A singi kéztő-hajlító izomnak, a föltületes és mély ujjhajlító izom belső nyalábainak, a rövid tenyérizomnak, a sing-idegnek és ütérnek és talán a közepetti ideg végének is el kellett vágva lennie. Csak három havi gyógykezelés után gyógyíttathott meg esen sebzés a Hotel Dieu-ben. A kéz el volt soványodva és az ujjak két utolsó ize folyton meg volt hajlítva, és önkényt ki nem nyujtható, e kéz negyedik és ötödik ujjá még mesterségesen sem vala kinyujtható és a forradás által, melyhez a hajlítóinak hozzánöttek, látszának visszatartatni. Mindinkábbi húzás általez akadályok el valának hárihatók és ép ugy lehele őket kinyujtani mint a többi ujjakat. De az önkénytes kinyujtás veszve lászott örökre.

A Hotel Dieu-böli kilépte után Musset minden kigondolható gyógykezelési módot megkísérlett keze állapotának javítására. 1850. október havában négy évre a szerencsétlenség után a Charitébe lépett, hol *Duchenne* először látá. A jobbkeznek csülök alakja volt s csaknem el volt száradva; a közcsontüirek mélyen kivájtak valának, a kis ujj és hüvelyk párnájának izmai csaknem elenyésztek. A kéz belfelületén erősen előtérbe léptek a hajlító izmok inai és a középkezesontok fejei.

Az ujjak két utolsó ize állandón meg volt hajtva,

de mesterségesen az első izzel egyenlő irányba hozathattak, melyek tökéletlenül a középkezesontok felé csavartak valának. Az első izek mesterséges meghajlításának kísérleténél ellenállást lehele érezni, mely a középkezesontok fejének túltápláltságától látszott származni. Ha a beteg az első izeket még jobban akará hajlítani, azok tökéletesen a középkezesontok felé csavarodtak, az utolsó izek azonban még jobban meghajlának. Az ujjak kifeszítése, valamint a közelítő mozgatás és a hüvelyknek ellentevése lehetetlen volt. Az előkar kissé meg volt soványodva és egy felülről lefelé és belülről kifelé menő forradást mutatott, mely a hajlító inaival össze volt növe. A kezesuklót hajlítani, kinyujtani, borintani és hanyintani lehetett. A kéz alsó felének, a negyedik és ötödik ujjnak érzékenysége jelentékenyen csökkent. A kéz hideg volt és hideg ellen igen érzékeny.

Az előbbi felvételek szerént, hogy csak a hajlító és nyujtó izmoknak kell az ujjakat hajlítani és nyujtani, ezen betegség történet jelenségei magyarázhatlanok maradandottak. A csontközi izmok elsatnyulása, melynek hatását most ismerjük, ezen jelenséget tökéletesen megfejtí.

Több orvos azt hitte, hogy a forradás, melylyel a hajlító izmok össze valának növe, egyetlen oka mindkét utolsó és állandó hajlottságának, mert ha az ujjak mesterségesen kinyujtattak, a forradás az inak mozgása miatt helyéből kimozdított, és nagyon előtérbe lépett. E miatt inumetszést (tenotomia) tanácsoltak. Ezen műtétnek azonban szomorú következményei leendettek, mert áltál az egyetlen még egészséges izmok hatása tönkre tétetett volna.

Gyógykezelés kezdve decz. 22-én 1850. Az első hat ülésben csak az előkar izmai *villanyoztattak* meg a uel-

kül, hogy e mellett a legkisebb javulás mutatkozott volna. Azután a legerősebb áramok a közcsontürek és gumótájakra irányoztattak. A tizedik ülés után Musset forróságot érzett, mely az előbbi fájdalmak helyébe lépett, de ujjai még mindig fagyosaknak, zsibbadtaknak és fájdalmasaknak látszának neki. A kéz kevésbé száradtnak mutatkozott, a közcsontürek kissé kitöltődtek. Az első izek kevésbé valának hátrahajoltak és a másodikak kinyújthatókká kezdenek lenni. A betegnek lázas állapota miatt a villanyozásnak 3 hétig el kelle maradnia.

A kéznek eddig nyert javulása e félbeszakítás által mit sem veszített. Ellenkezőleg különösen a két utolsó ujj melegsége gyarapodott. A fájdalmak és a zsibbadtság csaknem tökéletesen elenyésztek. Most az izomvillanyozással a sodronykefe általi villanybőringerlés kapcsoltatott össze. Ezáltal a bőr érzékenysége nem sokára jelentékenyen növekedett, a visszerek a hátrészen előléptek, és a rendes színezet visszatért. A kis kézizmok, melyek csaknem elenyésztek volt, meglehetősen gyorsan fejlődtek és az ujjak mindinkább rendes állasukat nyerék el. A kéztőfejek kevésbé kiállóak valának és az első izeket hajlítani engedék. A csontközi izmoknak az izekrei hatása sokkal az önkénytes mozgások megjelenése előtt mutatkozott, melyek márcz. 15. 1851. midőn Musset a Charitét elhagyá, még alig valának észrevehetők. Meghajlítá a két utolsó izt, de nem bírá azokat kinyújtani. De ha, miután a kéz bezárattott, hajlító izmainak összehúzódása engedett, akkor az utolsó izek lassan maguktól nyújtóztak ki, az az a osontközi zmoz ruganyos (tonicus) összehúzhatósága által. Ez volt a beteg állapota, midőn a Charitét elhagyá, mely azonban még nem képesíté keze hssználatára. Mindinkább önmagától haladó gyógyulásra számított és a gyógykezeléssel 2½ hónapig felhagyott, de csalatkozott várákozásaiban, mert midőn ismét Duchennehez jött, kezének önkénytes mozgathatása tekintetében mitsem nyert és keze egészen ugyanazon állapotban volt, mint kiléptekor a kórodából. A villanyozás ismét és pedig hetenként 2- vagy 3-szor alkalmaztatott. Most az első izek még jobban kinyultak és az utolsó még jobban meghajlának, egyszersmind mutatkozott önkénytes távoztás, vagy az ujjak közelítése, különösen a mutató és középujjé. A javulás most oly gyorsan haladt, hogy Musset Augustusban rajzolni és írni kezdett és noha gyógykezelését több hóig félbeszakítá, most a mutató és középujj első izei derékszögben a középkézcsont felé hajlának, a két utolsó tökéletesen kinyult. A két utolsó ujj állása és önkénytes mozgásaik folytatott gyógykezelés mellett tökéletesen helyreállítottak. Musset most **irnokoskodik** Duchenne-nél, és maga másolá azon érte-

kezést, melyben saját betegségtörténete először nyilvánossá tétetett.

Az izomruganyosság visszatérte, mely az ujjaknak természetes állását visszaadá, keves idővel az önkénytes mozgások visszatérte előtt mutatkozott.

A villanyozás gyógyhatását ez esetben senki sem fogja tagadni, bizonyára lett volna ideje a természetnek a gyógyulást önmagától eszközölni, ha ez a villanyozás nélkül lehetséges lett volna. (Erdmann, Anwend. d. Elektr. II. kiadás. 184. lapon.

Minek magyarázzuk ezen valóban kitünő gyógyítást? Feleletünk reá ez: fém általi gyógyításnak, és pedig a leghasonszenyebb adagban. Wiedemann „die Lehre vom Galvanismus“ czimú jeles munkájában ezt mondja:

De la Rive szerint (Compt. rend. T. IV. p. 835. Pogg. Anm. L. 41. S. 157 u. B. 45. S. 421.) „ha irányukat gyorsan változtató folyamok, platinlemezes villanyutakkal ellátott voltaféle vilany mérőn át vezetnek, akkor a vilanyutak lassanként por alaku platinnal húzódnak be.“ *De la Rive* a fémek ezen szétválását, azoknak a közvetlenül egymás után következő, rajtok megjelenő éleny és könny gáz általi változó élenyülésének és szinitésének tulajdonítja. Minthogy azonban egyirányú folyamoknál és pedig névszerint a tagadó villanyuton ugyanazon tünemény észleltetik, azért a villanyutak ezen eloszlását a folyamok sajátlagos erőművi hatásának kell tulajdonítanunk, mint azt a platincsúcsokból kilépő villany átmeneténél is a Geislerféle csöveknek majdnem légiüres terébe szemlélhetjük.

A fémek tehát villanyfolyamban parányokba, melyekből alkotvák, választatnak szét, és így szétbontva paranyonként, tehát épen a leghatásosabb, az ugynevezett tevékeny állapotban, *statu nascente*, vezetnek be a testbe.

De nem bizonyultak-e be sok és igen fontos észleletek által, épen a fémek mint az izomszövetek megbetegedésének okai? Ugy van valóban: A legtöbb idült fém mérgezéseknél izombénulások fordulnak elő. Ezen mondat olvasásánál mindenki emlékezetében azonnal higany-bénulások ólom bénulások, réz bénulások merülnek föl. A legélesebben és a részletekig észleltetett az ólom-bénulás. Friedberg Armin (Path. u. Ther. der Muskellähmung 277 l.) mondja, hogy a mozg ideges ólomszélhüdnél, lényegtelen változatokkal, minden tüneményt megtalálunk, melyekkel az izomállomány hosszas folyamúllobja bir. Mint az őstrostok széthullásának jelét az őket alkotó szövetekbe, az őstrostok csiraféle fejlődéséből ismert hosszukás magvakat találjuk, melyek egyszerű vagy méh magzati (proifer) magtesteket tartalmaznak, az izom burkolat belapján csoportonként vagy soronként fekszenek és né-

ha a festanyag hozzájárulása által sárgás színben jelenkeznek.“ (S. 142. l. c.)

Azt nem látom át, mért magyaráltassanak a mozgideges ólomszélhüdésekbeni jelenetek másképen, mint az izomállomány hosszas lobjában előfordulók?

És Tanquerel de Planches következőleg itél:“

Míthogy az ólomszélhüdésben szenvedett beteg egyén bonczolásánál nem találunk anyagi idegek változásokat, azért a betegségnek tulajdonképi székhelyét sem kell az idegekben vagy az idegszálakban keresni, melyek a bénított részek felé ágaznak. Ha továbbá meggondoljuk, hogy különböző törzsből eredő ideg szálak mennek a bénított részek felé, míg egy és ugyanazon idegnek ágai részént hűdött részént egészséges izmok felé vonulnak, úgy belátjuk annak lehetetlenségét, hogy az ólomszélhüdésnél ezen vagy azon változatnak székhelyét eme vagy ama idegnek bántalmában keressük.

Falk végre (die klinisch wichtigen Intoxikationen, Sp. Path. u. Ther redig. v. Virekov B. 2.) írja: A kórboncztan még eddig sem az agy- sem a gerinczvelőben nem fedezett fel oly szövédékváltozást, mely az ólomrezgés legközelebbi okának tekinthető volna, ellenben a bántalmazott izmok különbözőleg eltajulva találtattak.

Duchenne hí elbeszéléséből tehát látjuk: „hogy minden szer; mely a bevezetésben felsorolt izomszövédéek gyógyítása czéljából foganatba vétettet hiába alkalmaztatott; s csak akkor, midőn fém, tehát egy szer azon anyagok sorából melyeknél imént sorban láttuk, hogy azok minden izom szövédékettséget, és pedig nemcsak, élettani, hanem szövettani tünetny tekintében is létrehozna lett alkalmazva csak akkor gyógyult meg a beteg.“ Ezáltal jogosítva vagyunk azon állításra: hogy az izomszövédéek betegek csak fémek által gyógyíthatatnak. Hogyan is lehetne az másképen, midőn minden más anyag, a sók ugy, mint a savak, az aljak, mint a fémdékek az izomszövédékre semmi hatással sincsenek. Minden eset, melyet más anyagok, mint a fémek általi izomgyógyítás gyanánt felemlítenek az izmok boncztanai fogalmának fölcserélésén a szövet tanival, — alapul. Azok vagy kötszövédékek vagy ruganyos szövédékek vagy idegszövédéek bántamaiban szenvedők gyógyításai voltak; mert mindezen szövédékek alkatrészei azon tömegnek, melyet a bonczoló izomnak nevez.

Szemökre lobbantották a hasonszenvi orvosoknak azt, hogy a megbetegedésnek kizárólag csak élettani tünetnyeit vizsgálgatták, és boncztanit nagyon elhanyagolták. Ez csak addig volt, míg a boncztan tudomány fejlődésében Kölliker, Brücke és Virchow nem lépett föl, kik a szervek és szövédéek rendszerek előbbi boncztana mellett, még egy magasabb, a górcsövi boncztant, a szövédéek elemek boncztanát megállapították és azt egyes szerveken és

szövédéeken ezerféle új megfejtésekkel gyakorolták. Azóta birnak a hasonszenvi orvosok is, kiknek az előbbi még míveletlen és fejletlen boncztan világitása mellett az abban feljegyzett egyes szervek és szövédéekrendszerek soha sem tűnhettek fel egészben megbetegedetteknek, hanem mindig csak korlátolt helyeken, gyakran csak pontokban megtámadottaknak mutatkoztak, egy általok is elismert kórboncztannal s ez a szövédéek-elemek, a sejtek boncztana. Ezek közül az egyesek, ha megbetegednek, — egészben is betegednek meg — kiindulópontjai lesznek, vagy magjokból vagy a magburkolatból eredő lépésről — lépésre követhető képződményeknek; úgy hogy folytonosan szemmel tartva őket az ember elmondhatja: látom a betegséget.

Közlemények a gyöngyösi kórházból.

(Folytatás.)

Sipolyos fekélyek hólyagos orbáncz után.

Gabona József, 64 éves, gyöngyösi szül. napszámos, több év óta erős köhögésben szenved igen bő köpésekkel, mely szenvedés a szeszes italoknak túlmértékű használata mellett erejét annyira megfogyasztá, hogy régidőtől fogva egyedül apró munka által keresheté mindennapi kenyerét. Nyolcz nap előtt a jobb karja a kezujaktól egész a felkar középtájáig erősen megdagadt, a külbőr megvörösödött, s minden mozdulat e tagban fájdalmassá vált. Ezekkel együtt erős láz állott be feje elszédült, nyelve megszáradt, étvágya elveszett szomja nevededett, s egyszerre oly gyengeség vette elő, hogy ágyát többé elnem hagyhatta. A következő napon a nevezett karján nagy hólyagosok támadtak, melyek megfakadván, helyeiken rút bőrfekélyek származtak, s midőn többféle házi szerek sikertelenül kísértettek meg, fájdalmait nem tűrhethvén 1864 oct. 1-én a korodába kívánkozott felvétetni.

Jelen állapot. Az egész test az elemedett kor és a betegség által kiaszott, és oly erőtlen hogy ágyában felülni segítség nélkül nem képes. A jobb-kézfü lágú daganatot képez. a külbőr rajta hasonlít az égett bőrhöz, könnyen lefoszlik, s alatta mindenütt vizes nedv szivárog. Az alkar középtáján még több apró hólyagos vétetik észre, melyek azonban már nagyrészt megfakadtak, a hátramaradt sebekből vizenyős nedv választatik el; egyik sebhely a másikkal összeköttetésben lenni látszik, sőt mint a felületes vizsgálat tanusítá (mivel a gyuladás végett biztos vizsgálatot tenni nem lehetett) a mélységben terjednek el. A könyök táján a bőr lehorzolt, és folytonosan levedzik. A felkar középtáján egyedül a hólyagosok helyei látszanak, hol szintén az üres fekélyek egész a könyökig, sőt egyrészt a fölkar izestülése felé terjednek. — Az egész karnek daganatja tetemes, a fájdalom

mak nagyok, szárók és égetők, az érverés sebes, szomj folytonos, a nyelv száraz, a gyomor és hastáj érzékenyek, a vizellet vörös, téglaszinű ülepzettel. A folytonos álmatlanság és etvágytalanság erejét méginkább felemésztik.

Orvoslás. Az első szer melyet e betegnek a kórtünetek összesége folytán adtunk *rhus* volt. Ennek első és féreismeretlen hatása a kézfe daganat szembetűnő megapadásán vétetett észre. De az általános állapotra is jótékonyan működött, miután a láz naponként enyhült, az étvágy lassan visszatért, s így az erő fogyatkozás sem nevedkedhetett. E gyógyszerelést folytattuk 9-kig azalatt vatával borítottván be külsőleg a szenvedő részeket, mit naponként kétszer megújítottunk. Az általános szenvedés megszűntével, most már a helybeli kórtünetekre fordítottuk figyelmünket. Az egész kar, az ujakat és kézfeét kivéve, még mindig tetemesen dagadva maradtak, a könyök táján, nemkülönb az alkar külső részén egy ezüst-tallérnyi nagyságu fekély vala észrevehető, melynek terjedése a vizsgáló tüvel kutattatván, az alkar középtájáig nyult. A felkar középtáján szintén oly kiterjedésű fekély volt látszó, melynek türegei egész a könyökig terjedtek. A külbőr az egész karon oly gyenge volt, hogy a legcsekélyebb érintésre lefoszlott, és alatta véres nedvet választott el. A beteg ezen karjában nagy fájdalmakat panaszolt, néha borzongatástól lepetett meg, különben a testnek egyéb mőtételei rendeseknek tapasztaltattak.

Mindenekelőtt igyekeztünk azon temérdek apró bőrfekélyeket hegedésre juttatni, melyek akadályul szolgáltak a karnak észszerű bepólyázására, és egy elkerülhetetlenül szükséges külnyomás alkalmazására, e végből a fekélyek tisztán tartásán kívül belsőleg *sulfurt* adagoltunk. Oct. 26-kig a külbőr megtisztult, az apró fekélyek behegedtek, és most már bátran alkalmazhattuk a külnyomást a geny lerakodás, és a sipolyok terjedésének megakadályozására. Az egész kar eszerint bepólyáztatott, a sipolyok közé alkalmas nyomfoltokat helyezvén. — A geny azonfelül igen bő és roszbüzü levén, belsőleg *siliceat* rendeltem. Elcinte a szoros pólyázás a betegnek alkalmatlan volt, később azt megszokván nyugodtan eltűrte. Egyéb gyógyszerelés e fontos, az egész karnak, sőt az életnek veszteségét okozható kórban szükségesnek nem mutatkozott, a kar területe mindinkább kisebbedett, a geny-elválásának naponként fogyott, és a tápláló életmód mellett ezen öreg, és már végkép kiaszott beteg dec. 26-kán nem csak megerősödött, hanem karjának tökéletes használatát is vissza nyervén, a kórházból elbocsáttathatott.

Lapszemle.

Allg. hom. Zeitung 70-dik kötet, 15-dik szám.

D-r Kick bécsi orvos a fogak gyógytanáról értekezik. A fogak betegségei oly gyakoriak, és annyira súlyosak, hogy ezekből nem tartjuk feleslegesnek, ha a nevezett tudor előadását olvasóinkkal bővebben megismertetjük. Az általa adott fogak definitioja azt látszik tanusítani, hogy értekező ezen egész munkálatában az élettan alapelveiből fog kiindulni, s következetesen ezekre is akarja építeni a kóros fogak gyógyszerelését. A definitio ekként hangzik: „A fogak ép úgy mint egyéb szervek vegyész életi jegecedések (chemisch vitale krystallisationen,) melyek az idegek befolyása által a vérből elválasztatnak és fentartatnak. — Rendellenes véralkat, és idegtevékenység tehát annak oka, hogy a fogak vagy eredetileg már hiányosan képeztetnek, vagy idő előtt elhasználtatnak, és többé kevésbé elpusztulnak. Minden egyéb külártalmak nem birnak oly mély, a fogakat annyira veszélyeztető hatással, hanem azok legfeljebb a szunyadó kóranyagot élesztik. Innét megmagyarázható, miért lehetséges a fogkórok ellen a belszereléssel hatályosabbat eszközölni, mint azt sokan a mai napig hiszik.“ (folytatik.)

D-r Buchmann a chelid. majus élettani kísérleteit folytatólag terjeszti elő.

16-dik szám.

D-r Kick a fogak gyógytanáról. — Midőn az előzményekből azt hittük, hogy szerző a fogkórok élettani gyógytanával fog bennünket megismertetni, értekezésének folytatásában a nyers empyriánál egyebet tel nem találunk. Maga bevalja, hogy az ő eljárása a fogak gyógyítása körül stereotyp, mivel azonban mindemellet azt oly biztosnak és csalhatatlannak lenni állítja, méltó, hogy adandó alkalommal azt meg kísérjük. Tekintet nélkül a mellék és a fogfájást kísérő jelenségekre, ezen szerek alkalmazását ajánlja: *Sulfur, calcarb. phosphor, kali carb. Lycopod. Arsen. Jod. Natr. mur. Hepar. Argentum nitr. Silicea.* A hochpotenzeknek mindenekfelett elsőbbséget ad. Azon idő alatt míg a főgfájás tart, s a beteg gyógyszereltetik, bort, kávé, húsétket tilalmaz. Ezen általános előterjesztés után áttér cikkirő az általa követett specialis gyógyszerelése. Az orvoslást mindenkor és minden esetben *sulfur*-ral kezdi meg (200, vagy még magasabb higitásban) melyből egy goločskát egyszerre ad, és azt többé nem is ismétli. 14 nap alatt 100 beteg közül e gyógyszerelés által legalább 90-et tökéletesen meggyógyított. — Egyszerű orvoslás, csak a siker mindenkor oly biztos legyen, mint azt szerző hiszi!

Hasonszemű orvoslások it. dr. *Guillon* tól. *Vérhas pul.*

satilla-val meggyógyitva. — Az egész kórrajz oly homályos, oly tökéletlen, a gyógyszerelés annyira zavart, hogy czélszerűbb lett volna az egészet a nyilvánosság eleibe nem bocsátani.

17-dik szám.

Dr. *Buchmann* a villam átterjedési és a villamdelejes forgató készülék czélszerű alkalmazásáról terjeszti elő tapasztalatait.

Dr. *Hirsch* Prágából a vakbél (intest coecum) és a hurkabél (colon) nagy részének nevezetes és érdekes betűrödéséről (invaginatio) terjeszt elő, egy kóresetet hol a *veratrum* később a *colocynthis*, végre a *plumbum* tökéletes gyógyulást eszközöltek.

18-ik szám.

Részint oly tárgyakat foglal magában, melyeket már eddig megismertettünk, részint olyanokat, melyek nem bírnak gyakorlati érdekekkel.

19-dik szám.

Ifj. dr. *Goullon* Remdából, egy cikksorozatot kezd meg a kisdetek *ráng-görccséről*, melyet több számban folytat. Észleleteit, és az ezekből származtatott következtetéseit e helyen egyszerre rövid kivonatban adjuk. Gyakorlatából 18 kóresetet közöl, melyek nagyobb része halállal végződött. A cikkiró nyílt homlokkal bevallja, hogy azon esetekben hol a haszonszervi szerekkel javulást nem tapasztalt, allopathikus szerekhez nyult, piócák, calomel, mustár stb.; sőt azt sem tagadja el, hogy egyes súlyos esetekben allopathikus orvosokkal consultált, de sem az egyik, sem a másik gyógyszerrendszernek üdvös hatását nem látta. A kóralakra nézve szerinte legveszedelmesebbek az állgörcsök (trismus) továbbá a skárlátot megelőző ránggörcsök, végre a szülőkötől öröklöttek, különösen ha a család tagjai közül egyik vagy másik már e kórban elhalálozott. A kórtüneteket tekintve, kedvezőtlen kimenetelűnek tartja azon ránggörcsöket, midőn a kisdet napokig álmatlanul, fényes szemekkel, rövid légzéssel, felijedéssel fekszik; — a fogak csikorgatását szintén veszélyes jelnek lenni véli; végre azon kisdeteknél is halálos kimenetelű szokott lenni, kik a kórt megelőzőleg, nagykiterjedésű, ótvarban, genyitűszős kútegben, izzagban, fültakárban szenvedtek. A korra nézve, mennél kisebb a gyermek, annál veszélyesebb.

Mínthogy ezek szerint a gyógyszereléstől kevés eredményt vár, előadása egyedül a prophylactikus gyógymódra szorítkozik. Tapasztalata szerint oly gyermekeknek, kik bélféregben szenvednek, és görcsökre hajlandók, ezukrot, gyümölcsöt, barnakenyeret nem kell adni. Midőn valamely anyának egy gyermeke már állgörcsbe meghalt, a második gyermeke szülésénél a köldök zsinórt a szokottnál hosszabbra kell hagyni, és inkább

fokonként a kötést a köldökhöz közelebb folytatni; ez által az elmetszett köldökzsinór hegedési folyamata változást szenvedvén, el fog kerülni azon ok, mely sokaktól az állgörcs származásának tekintetik. — Ha a görcsökre hajlammal bíró, vagy ép fogzásban levő kisdetek hőkhurut által lepetnek meg, midőn a veszély természetesen fokozódik, tanácsos ily esetekben a lakhelyet megváltoztatni. Midőn a kisdet a görcsök által hirtelen megtámadtatik s orvosi segítség rögtön nem létezik, addig is, míg az megérkezik őt mindenekelőtt ruháitól kell megszabadítani, hogy a test minden nyomás és szorítástól ment legyen. Ha a gyermek feje forró hideg vízbe mártott ruhákkal kell borongatni, s azokat valahányszor átmelegszenek, megujítani. Ajánlja cikkiró még ezenfelül eczet vagy hideg vízből készült allöveteket, azon indokból indulva ki, hogy a görcsök gyakran a végbélben százanként tészkelő bélférgektől eredvén, ezek ily kezelés által legbiztosabban ürittetnek ki a testből.

A cikkiró prophylactikus gyógyszerelése ellen nincs kifogásunk, azok a tapasztalásból vannak merítve, s követésre méltók; ami a szoros értelemben vett gyógyszerelést illeti, ebben a cikkiróval egyet nem értünk, miután a kisdetek görcseit a jól választott haszonszervi szer ép úgy gyógyítja meg, mint egyéb kórokat. Mivel azonban lapunkban az idegkórokról legközelebb bővebben akarunk értekezni, feltartjuk magunknak e tárgyat is akkor kimerítőleg előterjeszteni.

20-dik szám.

Azon cikkeken kívül, melyeket már az előbbi számok alatt közöltünk, e számból csak egyet emelhetünk ki, mely ismertetésre méltó, t. i.:

Dr. *Gallavardin* klinikai társalgás czime alatt: a *kancsalság* hasonszervi orvoslásáról. E cikkben a nevezett kór ellen 11 szernek differentialis gyógyjelentését terjeszti elő, és pedig:

Alumina, oly egyéneknek, kik görvélykórban, aranyérben, csúzbán, magfolyásban, görcsös bántalmakban szenvednek, nevezetesen ezen kórcsoportozat jelenlétében: kancsalság mindkét szemben. Ránggörcsök a szemhéjakban. Hűdés a felső szemhéjban. Szemlob. A pillaszőrök kihullása. Csipátság. Gyakori árpa. Fényiszony. Láttompulás. Sárga látás.

Cina, *Spigelia*, *Cyclamen* azon esetben, midőn a kancsalság a bélférgek kórtünete. Különösen a *Cina* görcsös jeleneteknél u. m. nehézkór, ránggörcsök, hőkhurut, fulladásnál. *Spigelia* zsábáknál.

Kali hydriodicum, *Aurum*, bujakóros bántalmakból eredetteknek.

Phosphor, midőn a kancsalság magfolyásból, némi üstön tulhasználatától származik.

Hyosciamus, *Belladonna*, *Stramonium*, *Tabacum* agyvizgatottsággal összekötött vagy ettől származott kancsalságnál. (Folyt. követk.)

T Á R C Z A.

Az újszülöttek körüli első gondokról.

(Folytatás)

Ha a szülés hosszan tartott, vagy nehezen történt; vagy ha a köldök zsinór a kisedet nyakára tekeredett, vagy oly helyzetbe jött hogy több ideig összenyomásnak volt kitéve, teszem a fej és medence csontok közé szorulva, olykor a vérkeringés megakasztatik, és a kisedet megkétkülve tetszhalálos leend. Akkor se nem kiált se nem lélekszik, se semmiféle mozgást nem tesz, de szivdobogását sem érezzük. Ily esetben, mielőtt a köldökzsinor lekötetnék, néhány cseppvért kell belőle kibocsátani, hogy ekként a vérkeringés elősegítessék. Anakutánna a kisedet a térdek közé véve a mutató ujjal a szája felnyitattik, a bennlevő nyálkától mely a lélegzést akadályozza megssabadittatik, így levegő szabadon átjárhat a szájon, légesőkbe, és így a tüdőbe is. Hogy erősebb visszhatás bekövetkezzék, kevés hideg vízzel kell a kisedet locsolni, reá fecskendezni, és testét mellét gyorsan szaporán dörzsölni, vagy pusztá kézzel, vagy pedig egy átmelegített ruhával szárazon. — Végre ha még ekkor sem következnenek az élet-jelek, a szabad levegőre kell kivinni, s ha ott sem jönne életre, még szájába erősen be kell fujni, utánna a mellét nyomogatni, a levegőt kiszívni, oly modorban mint a lélegzésnél történni szokott, mindaddig míg vagy a lélegzés beáll, vagy a kétségtelen halálnak jelei a test hidegsége által bekövetkeznek.

Oly eset is fordulhat elő, hogy a kisedek az ily súlyos szülés után több perczig minden életjeladás nélkül fekszenek, azután lassanként és fokonként magukhoz jönnek, és pár óra múlva már jól érzik magukat. Halálozás ily esetek után különben ritkán szokott bekövetkezni, csak hogy ily állapot kellemetlen, és az anyára aggasztó.

Nem kevésbé kellemetlen azon helyzet, midőn a kisedet homlok idege a fogó valamelyik lapjával erősen összenyomatik, mire egyoldotalu szélhűdés következhet be; ámbár a kisedet ilyenkor kiált, és megkezdi, próbálgatja a szopást, arca félre vagyon huzva, mi végett az anya és bába igen nagy zavarba jönnek. Legjobb a mit ilyenkor tehetünk abban áll: a kisednek egy pohár vízben néhány golyó *arnica*-t felolvasztani, teszem a 12 higitásból, és abból 3—4 óránként 1. kis kávé kanállal beadni.

Némely kisedek szalonnás fejbőrrel jönnek a világra, azaz: az egész bőrök zsíros, szalonnás, enyves, a mit vízzel a testről lenem moshatunk. se el nem moz-

díthatunk. Ily gyermekeket friss felolvasztott vajjal kell bekenni, és azután langyos vízzel lemosni. Ezen bánás vagy eljárás mód elsőbbséggel bir a szappan mosásnál, mert a szappannali mosással gyakran bőr izgatás okoztatik, kivált ha a külbőr ingerlékeny és érzékeny könnyen tapasztalhatjuk a szappannak gyógyszeres működését, mit tagadni nem lehet.

A fürdő, melyet a kisedeknél használunk mindig kellemes meleg legyen, hogy a gyenge magzat magát meg ne hűtse.

Háromujnyi-széles pólya szükséges a hasra, különösen a köldök lekötésére, hogy meg ne sérüljön elegendő melegségben legyen, és mielőbb meggyógyuljon, hogy ide oda ne csúszson, vagy le ne essék, a pólya, kissé meg kell szoritani, de tulságos szorosan még sem kell alkalmazni, mert akkor a kisednek szabad lélegzése akadályoztatik, sőt ha nagyon szoros, még sértést is okozhat. A pólyát négy öt napnál tovább nem kell alkalmazni a kisedet születése után a köldök lekötése végett, mert ha tovább pólyáztatik az nem csak felesleges, hanem egyéb kellemetlenséget is okozó bánásmód.

Négy-öt nap múlva a kisedet bőrének színét megváltoztatja. A vörösből, violaszinből milyen eddig volt átváltozik sárgává, ugyan azon időben a külbőr repedezni kezd és apró pikkelyekben lehámlik. Ez egészen természetes tünetény, a mire némelykor megijednek az anyák vagy tapasztalatlan születszők s betegségnek tartják, mi végett semmit sem kell alkalmazni, mert ez a természet következménye.

Az újszülöttnek érzékei természetesen igen kényesek, míg hozzá nem szoknak az új körhez melybe nem rég jutottak; ennek következtében minden erősebb behatást el kell tőle távolítani és óvni, nem szabad őt a világosságnak kitenni, mert szemlobot kaphatna az eleven világosságtól; őrizni kell az erős lármától, mert dobhártyájja igen gyöngye és finom lévén az erős zaj könnyen nehéz hallást idézhetne elő. Ily ovatosság mellett sok betegségnek eleje vétetik, vagy elmellőztetik.

Sok helyen, különösen a szálló munkás asszonyoknál szokásban van a kisedeknek lefekvés előtt egy-kis darabka megczukrozott pecsenyét adni, sőt elkerülhetler szükségesnek tartják, hogy belőle nyeljen is; másutt pedig a kisednek születésekor egy kis bort *) adnak szájába. Ezen eljárás gyakorta igen veszedel-

*) Sőt a gyermekágyas asszonynak erősítés végett bor adatik.

mes lehet, vagy gyomorrontást, vagy a bor által felizgatott agyvelőlobot idézhet elő mely gyakran görcsökben, vizkóiban átmenve a kisdednek halálát okozhatja; ugyanez áll a boros főrdőkről is, abban is elkábulhat a gyöngye idegzetű kis ember; ámbár fordulhat elő oly eset, ahol alkalmazható, de ezt mindig egyedül orvosnak kell és lehet meghatározni.

Ellene vagyunk és kell lennünk minden szörpök alkalmaztatának, melyek közönségiesen mindenek előtt kisdedeknek azért adatnak be, hogy a magzat szurok (meconium) elmenjen, vagy pedig a sürgő forgó bába azonnal allövetet ad; mindezeket tenni nem csak nem szabad, de ártalmas is miután a természet gondoskodott e műtételről, az anyát oly hig tejjel ellátván, hogy csak ritkán volt azon eset, hogy a gyermekeket meg ne hajtotta volna; miután tehát ez természetes uton történik meg, ne kívánjon a bába okosabb lenni, s ne kövessen mindjárt a szülésnél erőszakos gyógyszerelést, mely okvetlen a kisdedeknek betegséget okozand, mit többnyire sirással bizonyít be. S így a kisembernek egészsége sok esetben már a születés percétől a tudatlanság áldozata.

Ezütkbe sem jut szokszor a bábák vagy anyáknak mily szomorú következtéseknek teszik ki ily eljárás által a kisdedeket. A gyenge műszervekbe melyek eddig semmi erőszakoskodáshoz szokva nem voltak egy jóvendőben kifejlendő betegségek megva tétetik le.

A tej oly anyától ki most szült, igen különbözik azon tejtől mely már több hónapos. A gyermekágyas asszony teje olyan mint a savó, melynek egyszersmint hashajtó tulajdonsága nagyon. Minekutánna ekként a véghetetlen bölcs és bámulandó előlátással bíró természet ily tulajdonokkal látta el a gyermek táplálását, könnyen belátható, mennyire hibáznak azok, kik a természet ezen irány ellenére, a kisdedekhez oly dajkákat ajánlanak, kiknek tejök a magzat korával meg nem egyez.

(Folyt. követc.)

Vegyesek.

A „Gyógyászat“ f. évi 33-dik számában a „különféle“ rovat alatt ezeket olvassuk: „A berni kanton f. é. márczius elején *gyógyszeradási szabadságot* (Dispensierfreiheit) engedélyezett, vagyis a gyógyszerek ebbeli (talán eddigi? sz.) jogával az orvosokat s. a. t. is felruházta. — Ezen engedélyt a homoeopathák magukra nézve nagy vívmánynak és liberalismusnak hirdetik, állítván, hogy a berni hatóság ezen engedélyezése által Schweiicz szabadelvű törvényeinek lelkét felfogta. Mi ezen engedélyben (mely a gyógyszerészek kiváltságos jogát az orvosok és kuruzslók kezébe adja) nem szabad elvü-

séget, hanem orvoslási és kuruzslási monopoliumot s a gyógyítás titkosítását látjuk, mely tág kaput nyit a gyógyítással való visszaélésekre. Az egyenes úton járó orvos soha sem fog magára nézve ily privilegiumot az államtól kérni; mi annyit tenne, mint akarni felmentetni magát a törvény és felelőség alól; — és kérdjük, mi hasznát venné a tudomány az ekkép behozott titkos gyógyításnak?“

Ezen egész okoskodásból egyéb tanuságot nem vagyunk képesek kimagyarázni, mintsem azt, hogy a berni kanton fentebbi határozata a Gyógyászat t. szerkesztőjének nincsen ínyére, mert hogy ellenvetései lelkiismeretes meggyőződésből erednének nem hisszük, nem hisszük pedig azért, mivel lehetetlennek tartjuk, hogy azon végzés ellen felhozott érveit ő maga alaposoknak és elismérésre méltóknak tartsa. Szerinte a gyógyszeradási szabadságból orvoslási, kuruzsolási monopolium; — a gyógyítás titkosítása következik. Megvallom mi nem értjük, miként lehet azon engedélynek hasonló visszaéléseket tulajdonítani. Az orvosok ép úgy fogják gyógyítani betegeiket mint azelőtt; sőt valószínűleg észszerűbben, mivel az által, hogy maguk adják a gyógyszereket kényszerülve lesznek a keverékeket keverni, és rendelveikben az egyszerűséget gyakorolni, és ez mind a betegségre, mind a beteg zsebére üdvösebb leend; — a kuruzsolás pedig hitünk szerint inkább lesz korlátozva mint eddig, most hisz ép a gyógyszerárak nyujtanak legtöbb alkalmat a kuruzsolóknak titkos szereik vásárlására, miről nem kételkedek, hogy a Gyógyászat t. szerkesztőjének volt már alkalm meggyőződést szerezni; végre mit értsünk a gyógyítás titkosítása alatt? bámuljuk a t. szerkesztő ur jó hitét, ha a recipékben az ellen biztosítást talál. A beteg a biztosítást mindenkor egyedül az orvosban, és sem a gyógyszerárban, sem a recipékben nem keresi. A rosszlelkű vagy elkövetett hibáját titkolni akaró orvost pedig el-leőrízni nehéz feladat, mit ha szükséges példákkal is tudnánk felvilágosítani. Hogy továbbá a gyógyszeradási szabadság egy természetű legyen, a törvény és felelőség alóli felmentés vágyával, ezt ismét tagadjuk, mert a törvény az ész haladásával változhat, a felelőség pedig mindenkor egyedül az orvost terheli. — Mindezek után világos hogy a Gyógyászat t. szerkesztője ismét csupán az előtte gyűlöletes homoeopathia, nem pedig az ügy ellen ragadott fegyvert. Ám mulassamagát — ha úgy tetszik . . !.

Dr. *Berkleff*. ki ép most tért vissza Oroszországból, a bécsi cs. k. orvosi-egylet június 9-kén tartott ülésében a *sibériai pestis*, és a *visszatérő lázról* (febris recurrens) tartott értekezletet, melyből a lényegesséket ezennel közöljük:

Ezen jelzés „siberiai pestus“ szerinte koholmány, mivel egész Sibiában elő nem fordul. Nowgorod, Pétervár, Twer tartományokban, hol a csatornák készítésénél több 100.000 ló és szarvasmarha alkalmaztatik melyek rossz táplálás és 18 óráig tartó naponkénti munka által kimerülvén, eldöglenek, hol azonfelül az emberek az elhullott marhák húásával is élnek, lépfenes-kelek (milzbrandkarbunkel) támadnak; ily betegség, ha rögtöni orvosi segély hozzá nem járul, hagymázba megy által halálos kimenetellel. Az elmúlt évben 300 ezer szarvasmarha hullott el a fentebbi okból, ezek közül csak 10,000 ásatott el. Az elhullott állatok nagy része a Nawa folyóba vették, mely eszerint a ragályt magában felveszi melynek vize 15 mértföldnyi távolságra az emberek italául szolgál, innét magyarázható azon körülmény, hogy Péterváron a hagymáz soha sem fogy ki. Ezekhez járult a múlt őszi rossz táplálék, és a számtalan üszök a buzában, melyekből a visszatérő láz vette eredetét.

A visszatérő lázról dr. B. ezeket jelenli: 1—2 nagymértékű borzongással kezdődik, mely 12—24—48 óráig tart, a lép azonnal megdagad. Midőn a borzongás után sárgaság nem következik, a kór kimenetele kedvező. A borzongás után beáll több óráig, sőt napokig tartó nagy forróság, mely alatt a hőmérték a hóhalyban 42° az érlüktetés 100 sőt több. Erre a beteg roppant izzadásba merül, mely szintén több óráig, vagy napokig tart. Nevezetes, hogy az izzadás megszűntével a hőmérséklet azonnal 36° az érlüktetés 60—50-re száll le.

A betegek az izzadás után, kivéve az erőtlenséget, jól érzik magukat; azonban 6—8 nap múlva hasonló roham áll be, néha harmadszor is

A halál az első rohamnál szokott következni, és pedig tüdővizenyő (lungencœdem) folytán. Az első roham utáni szabad idő alatt a lép lelohad.

A bonczolati eredményt dr. B. ekként írja le: Midőn a halál az első roham alatt következik be a lép 3—4-szerre nagyobb a rendesnél, szétörzölékeny sőt folyékony. A máj szintén nagyobb, bal lebenykéje egész a bal rásztájban terjed. Az epehólyag megtelve, az epe sűrű, de azért az epevezetők nincsenek bedugulva, egyedül nehezen átjárók, miért ha a sárgaság jelen van is, a bélsársárga színű; a bélfodormirigyek a járvány keletkeztek or változás nélküliek valának, amint azonban hagymázzal csatlakozott, diónagyságnyira dagadtaknak észleltettek. A legnevezetesebb tünetényt mindazáltal képezi a szív, mely első pillanatra a visszatérő láz jelenlétét tanúsítja: fekszik szélességében összenyomódva vértíresen, sem a szívben sem egyebütt véralvadék (coagulum) nem találtatik, állománya könny-

nyen széttéphető izmai a nagyító üveg alatt mintegy szétmetszelve lenni észleltetnek. — A bonczolati leletek nagy hasonlóságuk a lépfenesedésben elhottakéhoz.

A gyógyszerelésre nézve előadó megjegyzi: hogy chinin semmit sem használt, egyedül a savanyaknak látszott lenni sikere*)

A visszatérő láz mellett hagymáz is észleltetett azon különséggel, hogy az őszen a visszatérő láz, jelenleg pedig a hagymáz a tulajalkodó. (W. M. Woch)

Julius havi kimutatás

a gyöngyösi közkórházban orvosolt betegekről.

A beteg-mozgalom csekély, gyomor és bélhurut uralkodók, hányszékelés két esetben fordult elő, váltólázak számosabbak mint az eddigi összes nyári hónapokban tapasztaltak.

Számra nézve: felmaradt a múlt hóról beteg 29, szaporodott e hóban 31, — összesen 60. Ezek közt volt férfi 35, nő 25, — ingyenes 47, önkénytesen fizető 8, alapítványi 2, czéhbeli 3. — Meggyógyult 32, meghalt 4, felmarad 24.

A megholtak közül visszer-lobban 1, tüdővészben 1, sorvadásban 1, aggkórban 1 sinylődtek.

Az ápolási napok összes száma térszen 835, melyből esik egy betegre 14 nap.

A városban a halálozás e hóban sokkal sűrűbb volt. A megholtak összes száma térszen 66-ot (28-al több a múlt havinál). Ezek közt férfi 33, nő 33. Legsűrűbb halálozás volt a kisdetek közt, és pedig születéstől 7 évig elhalt 52. — A halál nemre nézve legtöbben haltak el a gyermekek közül járványos hasmenésben, 7 pedig hányszékelésben.

Figyelemre méltó jelentés.

Két jeles ügyfelünk, mindkettő orvostudor, a hasonszenvi gyógymódban több év óta avatottak, maguknak állandó állomást szerezni ohajtanak, de egyszersmind oly városban letelepedni, hol e gyógymódnak számos pártolói vannak. Mivel hazánk több vidékéről gyakran érkeznek hozzánk oly panaszok, hogy hasonszenvi orvosuk nincsen, most e panasz orvosolható, és pedig a „Hasonszenvi Közlöny“ szerkesztőségéhez intézett egy pár sor írás által.

*) Ismét egy szegénységi bizonyítvánnyal szaporittatik eszerint az allopathikus eljárás. — Ha ezen tapasztalatokkal összehasonlítjuk dr. Grauvogel előadását (első folyam 24-dik sz. hasonsz. közlöny) első pillanatra ki fog tettszeni, menyivel biztosabb alapot képes nyújtani a hasonszenvi gyógyszerian még oly kórokban is, melyek természete előttünk még ismeretlen.

Szerk.